Autolog stamcellstransplantation

Du rekommenderas behandling med autolog stamcellstransplantation. Det innebär att man samlar in stamceller från ditt blod. Det kallas att skörda stamceller. Några veckor efteråt får du en hög dos cytostatika, och du får också tillbaka stamcellerna till ditt blod. Behandlingen kallas ibland även högdosbehandling med stamcellsstöd. Syftet är att kunna ge en mycket hög dos cytostatika för att skada cancercellerna.

Cytostatikan påverkar även friska celler i kroppen. Med hjälp av stamcellerna från ditt blod kan benmärgen återhämta sig, vilket den annars inte klarat.

De flesta som genomgår en autolog stamcellstransplantation gör det som en del av sin första behandling. Vissa kan behöva göra det två gånger. Behandlingen är påfrestande och rekommenderas därför främst till yngre patienter. Ofta får du en så kallad underhållsbehandling efteråt.

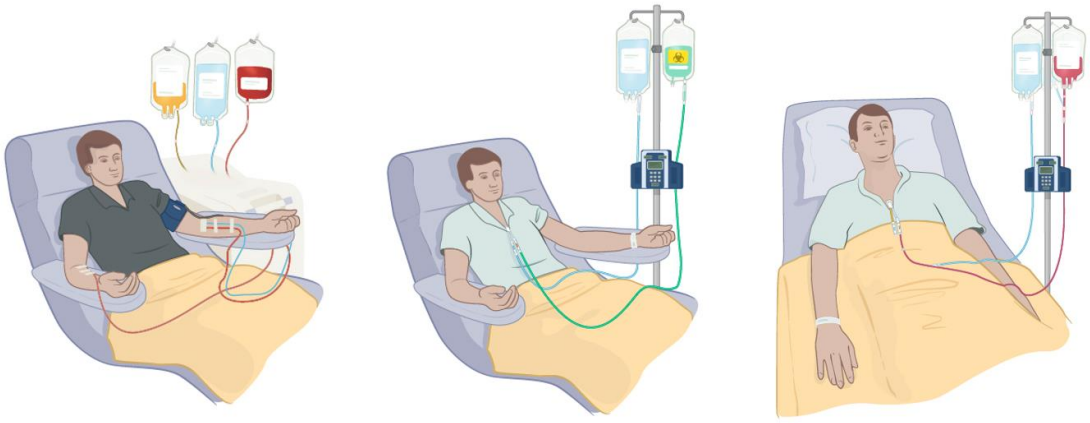

Autolog stamcellstransplantation innebär att du genomgår en skörd av stamceller (bild 1). Detta följs av en högdosbehandling med cytostatika (bild 2). Sedan får du tillbaka dina stamceller (bild 3).

Utredning inför transplantationen

Inför transplantationen behöver du lämna blodprover och göra undersökningar, för att kontrollera hur ditt hjärta, dina njurar och ibland dina lungor fungerar. Det är också viktigt att man bedömer din munhåla och dina tänder, för att se om det finns infektioner. Om du behöver göra en tandsanering ska den vara klar före transplantationen.

Skörd av egna stamceller, aferes

Skörd av egna stamceller kallas också aferes. Dagarna före skörden får du en så kallad förbehandling. Syftet är att så många stamceller som möjligt från benmärgen ska komma ut till blodomloppet. Behandlingen består av antingen cytostatika och en tillväxtfaktor (GCSF) eller enbart en tillväxtfaktor.

Skörden görs när det förväntas vara flest stamceller i blodet. Mängden stamceller mäts med ett blodprov. Vid skörden leds blod ut via en slang till en aferesmaskin. Maskinen skiljer ut stamcellerna från resten av blodet. Sedan förs blodet tillbaka till ditt blodomlopp via en annan slang. Skörden kräver ett bra blodflöde. Därför kan du få en central venkateter, om dina blodkärl i armarna inte är tillräckligt framträdande för att sätta kanyler i.

Du kan behöva genomgå skörden mer än en dag för att man ska få ihop tillräckligt med stamceller. Varje tillfälle tar cirka 3–4 timmar.

Själva skörden gör inte ont, men du kan få stickningar i läpparna. Det beror främst på tillfällig kalkbrist i blodet. Då kan du få kalk direkt i blodet, så att stickningarna försvinner.

Stamcellerna förvaras sedan i frys tills det är dags att använda dem. Ofta är planen att använda cellerna inom några veckor från skörden, men ibland kan man välja att spara cellerna för framtida bruk. Cellerna överlever frysta i flera år.

Behandling med högdos cytostatika

Några veckor efter skörden får du en mycket hög dos av cytostatika. Syftet är att döda så mycket som möjligt av cancercellerna. Behandlingen ges på sjukhuset via en central venkateter.

Återgivning av stamceller

Någon dag efter att du har behandlats med cytostatika får du tillbaka de skördade stamcellerna. De ges tillbaka i en spruta eller som dropp direkt i blodet. Återgivningen av stamceller ger sällan något obehag. Du kan känna av det frysmedel som skyddat cellerna under frysningen i form av dålig smak och lukt. Detta försvinner efter drygt ett dygn. Stamcellerna hittar sedan själva till benmärgen. Där börjar de dela sig och bilda blodceller. Det tar 10–14 dagar innan nyproduktionen av vita blodkroppar och blodplättar kan mätas i blodet med ett blodprov.

Frysta celler får inte användas till någon annan eller för något annat ändamål än transplantation. Frysta celler som inte använts kasseras när de inte längre behövs.

Uppföljning första tiden efter transplantation

Veckorna efter transplantationen är du antingen på sjukhus eller hemma. Du får regelbundet lämna blodprover och göra olika kontroller. Vårdpersonalen kommer att fråga hur din mage sköter sig, hur det går för dig att äta, hur det ser ut och känns i munnen och hur det ser ut kring din centrala venkateter.

▶ Läs mer på 1177.se. Sök på Stamcellstransplantation.